

BLATNÁ, okr. Strakonice, Jihočeský kraj

Rýžoviště zlata

12.–16. století (možná i 200 př. Kr. až přelom letopočtu)

Význam: Výborně zachovalé rýžovnícké sejpy, typická archeologická památka jižních Čech.

Historie: Jižní a jihozápadní Čechy se řadí mezi oblasti s největším množstvím rýžovišť v Evropě. Zlatonosné řeky Otava, Lomnice a Skalice a jejich přítoky se staly v mladším pravěku a středověku hlavním zdrojem zlata v Čechách. Řeky protékají geologickým podložím zvětralin v místech výchozů zlatonosných rud, odkud se malé částčky zlata, tzv. zlatinky, uvolňují do říčních sedimentů – štěrku a písku. Odtud mohou být získány tzv. rýžováním, se kterým souvisejí specifické archeologické pozůstatky – hromady hlušiny, zvané *sejpy.

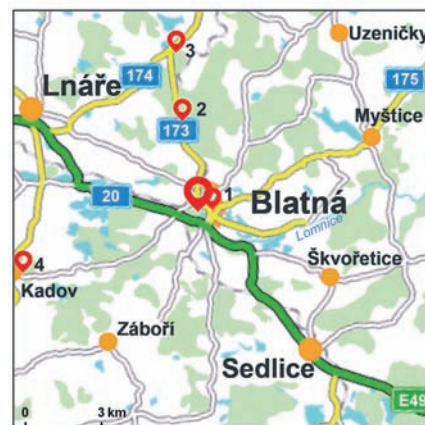
Původní technikou rýžování bylo zřejmě promývání náplav v rýžovnícké misce, teprve později, prokazatel-

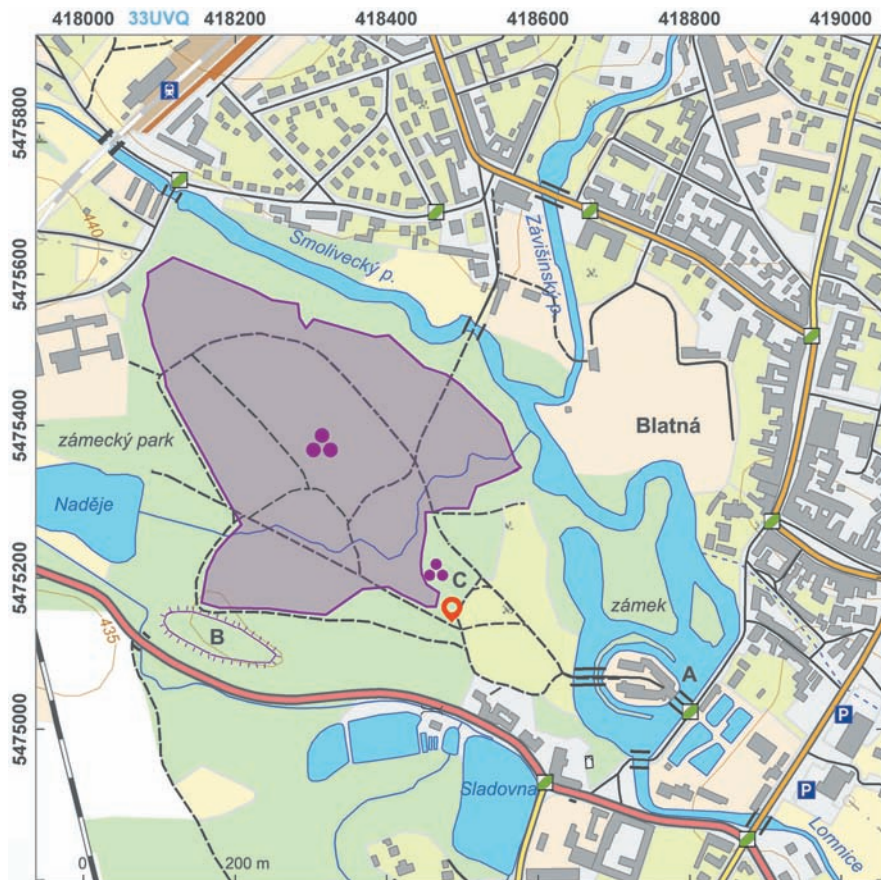
ně ve středověku, začal být používán rýžovnícký splav. Nejstarší známý splav byl nalezen v r. 1940 v nedalekých Modlešovicích na Strakonicku; pochází z 12. století. Tvořilo jej dřevěné koryto, asi 160 cm dlouhé, 50 cm široké a 25 cm vysoké, s dvoudílným dnem, kterým se reguloval přívod proudu vody, jenž vymýval zlatonosný štěrkopísek sypaný do splavu. Zlato se zachytávalo na dně splavu v chlupcích ovčí kůže (rouna), jejíž pozůstatky a konopná vlákna byly při výzkumu nalezeny.

Ještě na konci 19. století zabírala rýžoviště v jižních Čechách rozlohu minimálně 75 čtverečních kilometrů. Za předpokladu, že z plochy 1 m² říčních sedimentů se daly získat nejméně 3 g zlata, lze odhadovat, že celkově se během historie z tohoto území mohlo vytěžit více než 225 tun zlata.

↑ Rýžovnícké sejpy v zámeckém parku. Foto V. Turek, 2014.

□ Plán lokality zaměřil Č. Čišecký.

Přesné *datování sejpů je velice obtížné, neboť se v nich zpravidla nezachovávají žádné archeologické nálezy. Je však velmi pravděpodobné, že už první jihočeské zlaté výrobky, šperky z doby bronzové, byly vyrobeny z místního narážovaného zlata. Vzhledem k pozdní kolonizaci Blatenska, ke které došlo až v průběhu mladší doby halštatské, jsou první zdejší sejpy poněkud mladší, patrně laténské. Ostatně rozsah laténského osídlení v jižních Čechách se s místními zdroji zlata nápadně shoduje; také velké množství zlatých předmětů známých

z tohoto období napovídá, že muselo (alespoň zčásti) pocházet z domácích zdrojů.

Většina pravěkých sejpů byla znovu promývána v době středověké „honby za zlatem“. Tím byly zničeny pozůstatky staršího rýžování, a dnešní stav tak již odpovídá středověké těžbě.

V hospodaření středověkého přemyslovského státu znamenalo rýžování zlata důležitou položku. Později jeho význam upadal a jako nerentabilní definitivně zaniklo po třicetileté válce. Ve 20. století začaly být sejpy postupně rozebírány a odstraňovány. Dodnes

se jich zachovalo jen malé množství na několika desítkách lokalit a jako technické památky jsou vesměs chráněny zákonem.

Popis: Rýžovnické sejpy se v Blatné zachovaly přímo ve středu města v zámeckém parku, původní oboře. Po jejím severním okraji protéká Smolivecký potok, který se po soutoku se Závšínským potokem (pod dnešním zimním stadionem) mění v řeku Lomnici. Voda je svedena do vodního příkopu obklopujícího dnešní zámek (A). Na jeho místě stála původně tvrz, založená před r. 1235, která byla později přestavěna ve vodní hrádek; přeměna okolních bažin v oboru je však pozdějšího data.

Sejpy jsou kruhové až protáhlé kupy hlušiny pocházející z proplavených říčních nebo potočních štěrků a písků. Někdy mohou být až několik metrů vysoké. Prohlubně mezi nimi vznikaly vybíráním zlatonosných nánosů. Sejpy zpravidla vyplňovaly celé říční a potoční nivy, v případě Blatné však byl tento dojem zastřen vybudováním umělého návrší se skalami (**B**) v jihozápadní části nivy. Stalo se tak v r. 1810 s cílem oddělit nově vznikající zámecký park v anglickém stylu od silnice směřující k Písku a Plzni.

Park dnes zabírá kolem 42 ha. Sejpy se nacházejí v části, která si uchovávala původní charakter obory. Pokud stojí osamoceně, je snadné je zaměnit s pohřebními *mohylami. K takovému omylu může dojít i v Blatné, především u několika osamocených sejpů (**C**) na začátku lesnaté části parku, na jejichž temenech rostou nádherné staré duby.

Další monumentální rýžoviště zlata o délce téměř 4 km se nachází hned vedle Blatné podél obou břehů

Závišínského potoka na katastrech obcí Závišín u Bělčic, Chlum u Blatné a Bezdědovice. Je snadno přístupné z kteréhokoli místa silnice mezi Blatnou a Bělčicemi. Kouzelná procházka podél Závišínského potoka umocňuje zážitek z doteku historie. Sejpy lze zahlédnout i z vlaku na trati Blatná-Břežnice. [dd]

Literatura: Kudrnáč 1971; Dreslerová a kol. 2003; Fröhlich 2006.

Navigační bod: N 49°25'24.62",
E 13°52'33.75" (vstup na lokalitu).

Přístup: Z doporučeného místa parkování v centru města areálem zámku do parku.

Rizika: Park slouží jako dančí obo-
ra, a proto je zakázáno pohybovat
se mimo vyznačené cesty. Sejpy jsou
však výborně vidět i z nich. Ideální
výlet pro rodinu s dětmi.

Okolí: [1] Blatná (ST), hrad s pozůstatky románské patrové kaple: N 49°25'22.64", E 13°52'44.93" (0,2 km).

[2] Chlum u Blatné (ST), rýžovnické sejpy na Závišínském potoce: N 49°27'38.05", E 13°51'57.86" (4.1 km).

[3] Závišín u Bělčic (ST), rýžovnické sejpy na Závišínském potoce: N 49°29'02.22", E 13°51'56.85" (6.7 km).

[4] Kadov u Blatné (ST), viklan:
N 49°24'08.73", E 13°46'38.93"
(7,6 km).

↑ Rýžovnické sejpy v okolí nedalekých Strakonice na vyobrazení kolem r. 1780. Podle Fröhlich 2006.

Σ *Mohutné duby na rýžovníckých sejpech v zámeckém parku v Blatné. Foto V. Turek, 2014.*

Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Číšecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.